

Informationspåvirkning som demokratisk udfordring

Desinformation, Danmark og tre præmisser for det liberale demokrati

Informationspåvirkning er en strategisk udfordring for liberale demokratier. Det står klart efter Ruslands indblanding i det amerikanske præsidentvalg i 2016. Det er et af de senere års tydeligste eksempler på, hvordan en fremmed magt har benyttet information strategisk til at påvirke en demokratisk stats indenrigspolitiske anliggender med henblik på at realisere udenrigs- og sikkerhedspolitiske mål. Sådanne påvirkningsoperationer er ikke et nyt fænomen. Men i takt med at den digitale revolution har reduceret omkostningerne ved at producere og distribuere vildledende og falske historier, er informationspåvirkningens potentiale som sikkerhedspolitisk redskab forøget.

For at imødegå denne udfordring **iværksatte den danske regering i løbet af 2018 og foråret 2019 en række initiativer** for at sikre det kommende folketingsvalg mod fremmede magters påvirkning. Valget den 5. juni 2019 forløb ifølge regeringen uden påvirkning. Det var der til gengæld ifølge EU-Kommissionen ved europaparlamentsvalget to uger tidligere. Fraværet af

CMS Memo

December 2019. Christiern Santos Rasmussen

Centrale pointer

- Informationspåvirkning udgør en særlig trussel for liberale demokratier som det danske, fordi den kan undergrave tre fundamentale præmisser, om hhv. demokratisk funktion, selvbestemmelse og inklusion.
- Teknologiske udviklinger gør, at informationspåvirkning i lang tid fremover vil være en væsentlig udfordring for liberale demokratier – herunder Danmark.
- I bestræbelserne på at sikre den demokratiske styreform kan staten risikere at sætte rammerne for den offentlige debat for rigidt, hvilket kan gå ud over den demokratiske inklusion, sætte uhensigtsmæssige grænser op for civilsamfundet, og have autokratiske undertoner.

konkrete anslag ved folketingsvalget gør derfor ikke den mere generelle udfordring med hensyn til informationspåvirkning mindre relevant.

Informationspåvirkning er et strategisk redskab. Det består af udenlandske aktørers anvendelse af informationsoperationer med det formål at påvirke og manipulere modtagerlandets offentlige debat, beslutningsprocesser og politiske handlinger for at opnå strategiske mål. **Informationsoperationer er ko-ordinerede forsøg på at påvirke og vildlede målgruppers virkelighedsopfattelse ved hjælp af strategiske narrativer, der spredtes gennem både digitale og analoge informationskanaler.** Efterhånden benyttes informationspåvirkning i stigende grad af både statslige og ikke-statslige aktører med udenrigs- og sikkerhedspolitiske formål. Aktiviteterne er illegitime, men benytter legale metoder og efterligner legitim demokratisk deltagelse og debat.

Informationspåvirkning udgør særligt et problem for liberale demokratier som det danske, fordi det kan undergrave fundamentale demokratiske processer for borgerdeltagelse, demokratiske valg og den offentlige debat. Det er processer, som er essentielle for liberale demokratier. En særlig udfordring er, at i forsøget på at værne om disse processer kan staten, ved at blive for indgribende og sætte for rigide rammer, risikere at skade det, den vil forsvare. **Informationspåvirkning stiller dermed liberale demokratier i et dilemma, hvor tiltag og modforanstaltninger må balanceres mellem at gøre for lidt og for meget.**

Informationspåvirkning skader demokratiet på mindst tre principielle måder.

For det første kan informationspåvirkning undergrave princippet om **den demokratiske funktion**, det vil sige, den fundamentale præmis om, at den offentlige debat føres på et grundlag af retvisende og pålidelige informationer. Spredningen af vildledende informationer undergraver den generelle tillid til både information og afsendere. En sådan tillid til, at den fælles samtale overhovedet kan føres ordentligt, er afgørende for det deliberative (samtalebaserede) liberale demokratis funktion.

For det andet udfordres præmissen om **den demokratiske selvbestemmelse**, det vil sige, at konkurrencen om vælgerens opbakning er fri, fair og national. Her betyder fremmede magters indblanding, at nationale eliter også konkurrerer mod udenlandske aktører eller deres proxyer, hvilket undergraver demokratisk selvbestemmelse.

For det tredje angriber informationspåvirkning præmissen om **demokratisk inklusion**, hvor basale rettigheder såsom ytrings- og opinionsfrihed garanterer, at borgerne har adgang til den demokratiske offentlige debat og de politiske beslutningsprocesser. Her kan misbrug af retten til deltagelse i den offentlige debat betyde, at forsøg på at imødegå informationspåvirkningens illegitime deltagelse kan risikere at undergrave borgernes legitime deltagelse i den offentlige debat.

Demokratisk præmis	Informationspåvirkningens udfordringer	Demokratisk risiko	Mekanisme
Funktion	Spredning af misinformation/desinformation	Mistillid	Undergraves tilliden i den offentlige debat, risikerer det liberale demokratis evne til at bearbejde information og dermed dets funktionsevne også at blive undergravet.
Selvbestemmelse	Indblanding i national konkurrence	Integritet	Indgår udenlandske aktører i den nationale konkurrence om vælgerens opbakning, risikerer det at indskrænke de nationale elitors indflydelse og konkurrencens integritet.
Inklusion	Maskering i civilsamfundet	Eksklusion	Begrænses informationsoperationers adgang til den offentlige debat, risikerer staten at ekskludere borgernes legitime demokratiske deltagelse på grund af informationspåvirkningens maskering i civilsamfundet.

Figuren beskriver, hvordan informationspåvirkning udfordrer de tre demokratiske præmisser.

Anbefalinger

Informationspåvirkningens virkemidler og herunder maskering i civilsamfundet har mange ligheder med efterretningsvirksomhed, **hvilket gør dem svære at identificere**. Endvidere er informationspåvirkning en langsigtet strategi, hvor valgkampe er særlige – men langt fra de eneste – lejligheder til at påvirke borgere. Informationspåvirkning er således fortsat en udfordring for Danmark – også ud over regeringens valgbehandlingsplan fra 2018. Der kan derfor identificeres en **række anbefalinger til hvordan regering, offentlighed og private aktører** bedre kan navigere i denne nye strategiske virkelighed, og finde den rette balance i beskyttelsen af det danske liberale demokrati. Alt dette under hensyntagen til at skabe en passende balance mellem de tre demokratiske præmisser. Rapportens anbefalinger falder på tre niveauer:

Principielle anbefalinger

- Sikre, at den danske stats dialog med civilsamfundet er tydelig, ved at formulere principper herfor.
- Genoverveje formuleringen af straffelovens § 108 vedrørende påvirkningsvirksomhed, og hvorvidt denne overskrider grænserne for statens interaktion med civilsamfundet. For at sikre et grundlag for sådanne overvejelser, kunne Justitsministeriet bede Ytringsfrihedskommissionen om at evaluere loven med inddragelse af de tre demokratiske præmisser og sikkerhedspolitiske bekymringer forbundet med informationspåvirkning.

Ministerielle anbefalinger

- Hæve de politiske omkostninger ved brugen af informationspåvirkning, fx ved at Danmark, via Udenrigsministeriet, spiller en aktiv rolle i internationale samarbejder og arbejder for at fremme økonomiske og politiske sanktioner mod udenrigspolitiske aktører, der benytter informationspåvirkning.
- Begrænse digital informationspåvirkning ved at arbejde for yderligere EU-regulering af det digitale marked.
- Bevare Danmarks robuste offentlige debat ved at styrke danske mediers rolle i dialogen mellem stat og samfund, og understrege den nye strategiske virkeligheds betydning både i relation til Kulturministeriets mediestøtte og mediernes publicistiske selvforståelse.
- Styrke borgerne i den offentlige debat ved at prioritere fag omhandlende bearbejdning og indsamling af information på uddannelsesområdet.

Myndighedsbårne anbefalinger

- Fastholde **efterretningstjenesternes** fokus på information påvirkning og de bagvedstående udenrigspolitiske aktører, så Danmarks evne til at identificere informationspåvirkning styrkes.
- Fastholde den danske stats fokus på informationspåvirkning ved at styrke den **tværministerielle taskforce og mediescreeningsenheden** og videreføre deres funktioner.

- Styrke det danske beredskab på lang sigt ved at samle indsatsen mod informationspåvirkning i **én enhed**. Dette vil kunne sikre, forankre og styrke Danmarks beredskab med hensyn til og viden om informationspåvirkning samt følge udviklinger inden for området. Enheden kan evt. etableres i en femårig testperiode med efterfølgende evaluering og have følgende opgaver:
  - Agere kontaktpunkt for statens kommunikation med civilsamfundet.
  - Bygge offentlig kommunikation i krisesituationer på verificerbarhed og transparens.
  - Inkludere et varslingsystem bestående af kontaktpunkter i alle myndigheders kommunikationsafdelinger, herunder også efterretningstjenesterne.
  - Fortsætte valghandlingsplanens rådgivning af de politiske partier og andre aktører i civilsamfundet.
  - Udvikle en håndbog for kommunikatører og udbyde kurser i håndtering af informationspåvirkning til aktører og ansatte i både staten og civilsamfundet.
- Styrke samarbejdet med efterretningstjenesterne om at udveksle efterretninger om informationsoperationer.
- Samarbejde med **allierede internationale organisationer**, der fokuserer på informationspåvirkning.
- Samarbejde med **private digitale medier** såsom Google og Facebook om fx fælles kriseøvelser og udvikle offentlige goder, som styrker borgernes position i forhold til informationspåvirkning.
- Trods de sikkerhedspolitiske og efterretningsmæssige dimensioner kunne en sådan enhed oplagt placeres under **Beredskabsstyrelsen**, der har erfaring med transparent samfundskommunikation og krisekommunikation og er vant til at operere mellem civilsamfund og sikkerhedshensyn.
- Overvejelser om tilsyn bør være et centralt element i oprettelsen af en sådan enhed.

Informationspåvirkning som demokratisk udfordring

Dette CMS Memo bygger på CMS Rapporten *Informationspåvirkning som demokratisk udfordring - Desinformation, Danmark og tre præmisser for det liberale demokrati*, udgivet af Center for Militære Studier ved Københavns Universitet. Rapporten findes i sin fulde længde på Center for Militære Studiers hjemmeside.

Hvis du vil vide mere om informationspåvirkning og forholdet mellem Rusland og Vesten, kan du også læse CMS Rapporterne:

- *Når Hydra angriber: Hybrid afskrækkelse i gråzonen mellem krig og fred (2019)*
- *Orden og afskrækkelse – Vestens håndtering af Rusland efter annekteringen af Krim (2017)*

Om Center for Militære Studier

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. På centret forskes i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Kontakt os

E-mail: cms@ifs.ku.dk

Telefon: +45 35 32 40 88

Besøg vores hjemmeside: cms.polsci.ku.dk

Følg os

Facebook: facebook.com/centerformilitaerestudier

Twitter: [@MilStudiesCPH](https://twitter.com/MilStudiesCPH)

LinkedIn: linkedin.com/company/centre-for-military-studies